

Mgr. Elena Vranovská

je absolventkou odboru kulturológia Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach (1993). Od roku 1996 pracuje v Lubovnianskej knižnici v Starej Lubovni na úseku regionálnej bibliografie a informatiky, ktorého primárnou úlohou je získavanie, spracovávanie a sprístupňovanie dokumentov (monografií, seriálov, špeciálnych i audiovizuálnych dokumentov) o regióne alebo so vzťahom (napr. autorským) k regiónu.

Mgr. Elena Vranovská

Okres Stará Ľubovňa v odbornej historickej spisbe (vo fonde Ľubovnianskej knižnice)

Uznesením Rady ONV v Starej Lubovni z júla 1968 začala Mestská knižnica v Starej Lubovni od 1. augusta 1968 plniť funkciu okresnej – regionálnej knižnice. V roku 1970, podobne ako v mnohých iných verejných knižniciach na Slovensku, sa začína v knižnici formovať bibliografické oddelenie, ktoré má za úlohu zabezpečovať bibliografickú, dokumentačnú, informačnú i archivačnú činnosť, buduje fond regionálnej literatúry a dokumentov a prírastky regionálneho fondu odborne bibliograficky spracováva.

Základ primárneho fondu stále tvoria knižné publikácie, periodická tlač (vrátane viazaných ročníkov regionálnej tlače), špeciálne tlače a audiovizuálne dokumenty. Sekundárne pramene predstavujú špeciálne, výberové, personálne i odporúčajúce bibliografie. Dodnes dôležitým zdrojom bibliografických informácií o regióne sú vydania súbežnej regionálnej bibliografie Okres Stará Ľubovňa v tlači z rokov 1976-1993. V roku 1993 Okresná knižnica v Starej Lubovni začala budovať regionálnu databázu v programe Biblis a v roku 2004 sa bibliografické pracovisko vstupom do konzorcia Slovenská knižnica KIS3g začalo podieľať na budovaní spoločnej databázy zúčastnených knižníc, pričom hlavným partnerom projektu sa stala Slovenská národná knižnica v Martine. Bibliografické záznamy článkov z periodík a zborníkov s regionálnou tematikou sú tak verejnosti prístupné na spoločnom webovom sídle Slovenskej knižnice. Tu sa žiada upozorniť na fakt, že dodnes nájdeme množstvo bibliografických záznamov pred elektronizácie knižníc len v lístkovej forme v príslušnej knižnici alebo v tlačenej forme v ročenkách či rôznych bibliografiách a tieto záznamy stále nie sú zdigitalizované a tak sú pre bežného „moderného“ používateľa v podstate „neviditeľné“.

Dokumenty s regionálnou tematikou sú používateľom Lubovnianskej knižnice dostupné pri duplikátoch a multiplikátoch absenčne a iba prezenčne sa požičiavajú v prípade dokumentov, ktoré knižnica vlastní v jednom exemplári a článkov z periodickej tlače.

Najväčším problémom pri budovaní regionálneho fondu je jednoznačne vyhľadávanie a akvizícia regionálnych dokumentov. Legislatívna úprava - Zákon 212/1997 Z. z. O povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnožením audiovizuálnych diel priznáva právo povinného výtlačku tlače s regionálnou pôsobnosťou iba príslušnej poboč-

ke príslušného štátneho archívu a nezabezpečuje regionálnej knižnici pravidelný prísun regionálnych tlačovín. Regionálna knižnica je tak odkázaná na často len na láskavosť autorov i vydavateľov a trpezlivú prácu pri prehľadávaní bibliografických databáz, skrytých bibliografií, článkov v periodickej tlači, ale najmä na osobné kontakty pri získavaní regionálnych dokumentov v originálnom vydaní, pričom sa neraz stáva, že pri menšom náklade publikácie sa knižnici dokument nepodarí získať vôbec. Samozrejme, že knižnica občas získa i fotokópiu dokumentu, ale tú nemôže čitateľom požičiavať, a slúži len pre internú potrebu knižnice.

Regionálne knižnice majú pritom jedinečné postavenie ako inštitúcie, ktoré zhromažďujú, odborne spracovávajú, archivujú, ale najmä sprístupňujú svojim používateľom krásnu i odbornú literatúru s regionálnou tematikou. Pracoviská regionálnej bibliografie však neplnia analytickú funkciu a asi im ani neprislúcha hodnotiť kvalitu odbornej publikačnej činnosti a preto je tento príspevok v podstate len výberovou bibliografiou k dejinám okresu Stará Lubovňa.

Pri výbere literatúry som sa snažila zohľadniť chronologické hľadisko i keď pri niektorých autoroch, vydavateľoch alebo odborných periodikách sa mi zdalo vhodnejšie venovať sa ich publikačnej činnosti v jednom relatívne uzavretom celku. Samozrejme, historiografia Spiša, Šariša i okresu Stará Lubovňa je nepomerne bohatšia než predkladaný výber, ale rozhodla som sa použiť len pramene viažuce sa len ku konkrétnym lokalitám v okrese a materiály zaoberajúce sa všeobecne Spišom a Šarišom, i keď sa v nich spomínajú dejiny regiónu, sú uvádzané len výnimočne a rovnako výnimočne sú spomínané výsledky archeologického výskumu, ktoré by si možno vyžadovali samostatný súpis.

Územnosprávna organizácia terajšieho okresu Stará Lubovňa bola od stredoveku pomerne komplikovaná. Stará Lubovňa, Lubovnianske panstvo, Hniezdne a Podolínec patrili v rokoch 1412-1772 k mestám v poľskom zálohu a neskôr až do roku 1875 k provincii XVI spišských miest. Východná časť okresu patrila do Šarišskej stolice a od roku 1848 do Šarišskej župy. Obce na severozápade (Veľká Lesná, Haligovce, Veľký Lipník, Lesnica a Stráňany) a Kolačkov a Lomnička na juhu patrili do Spišskej stolice a neskôr do Spišskej župy. Pri prvom členení Československej republiky v roku 1923 vznikol okres Stará Lubovňa. Päť obcí na severozápade, ktoré predtým patrili do Spišskej župy sa v rámci nového administratívneho členenia stalo súčasťou okresu Spišská Stará Ves, časť územia na východe patrila do okresu Sabinov. Okres svoje územie prakticky nezmenil až do svojho zániku v roku 1960 (v roku 1938 k nemu bola pričlenená obec Údol. Patril do Podtatranskej župy (1923-

1938), neskôr do Tatranskej župy a od roku 1949 do Prešovského kraja. Po tom, ako v roku 1960 okres zanikol, bolo jeho územie rozdelené medzi okresy Poprad a Prešov. Okres Stará Lubovňa bol opätovne zriadený v roku 1968 a odvtedy sa jeho hranice už nemenili.¹

Možnože práve toto je dôvodom, že celý región terajšieho okresu Stará Lubovňa stál (až na pár výnimiek) dlhý čas ako keby na okraji záujmu historického výskumu. Samozrejme, dôvodom môže byť aj nedostatok archívnych prameňov k dejinám Starej Lubovne zapríčinený tragickým osudom mestského archívu.

Keď sa v roku 1962 v Košiciach konal zjazd Slovenskej historickej spoločnosti, Štátna vedecká knižnica v Košiciach vydala Bibliografiu k dejinám východného Slovenska^{2 a 3}. Vyexcerpované boli slovenské, české, maďarské a poľské bibliografie histórie a podmienky zaradenia splnilo do istej miery desať dokumentov, obsah ktorých priamo súvisí s okresom Stará Lubovňa. Nepomerne viac je dokumentov, ktoré sa zaoberajú všeobecne dejinami Spiša a Šariša. Medzi rozsiahlejšie práce z prvej polovice 20. storočia patria len Višegrádiho⁴ a Wéberove⁵ práce o Podolínci a Pirhallova o Starej Lubovni.⁶ Krátko po druhej svetovej vojne vyšla v Zborníku prác Prírodovedeckej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave geografická štúdia M. Lukniša venovaná Jakubanom.⁷

Nasledujúce dve desaťročia boli na historickú spisbu týkajúcu sa okresu Stará Lubovňa mimoriadne chudobné. Výnimku tvorí snáď len práca Miloša Rejnuša o výsadách Podolínce.⁸ Až koncom 60-tych rokov 20. storočia sa začali v odbornej tlači sporadicky objavovať dokumenty svojou tematikou sústredné na históriu sídel v okrese Stará Lubovňa.

¹ KOREC, Pavol, Viliam LAUKO, Ladislav TOLMAČI, Gabriel ZUBRICZKÝ a Eva MIČIETOVÁ: *Kraje a okresy Slovenska : nové administratívne členenie*. Bratislava : Q111, 1997. ISBN 80-85401-58-4

² REPČÁK, Jozef., ed. *Bibliografia k dejinám východného Slovenska, časť 1*. Košice: ŠVK, 1962.

³ REPČÁK, Jozef., ed. *Bibliografia k dejinám východného Slovenska, časť 2*. Košice: ŠVK, 1962.

⁴ VIŠEGRÁDI, János. *A Podoláni piarista rendház története (1642-1702)*. Budapest: Stephaneoum Nyomda R.T., 1909.

⁵ WÉBER, Samu. *Podolán Város Története*. Budapest, 1891.

⁶ PIRHALLA, M. *Lublóvár történetéből*, Levoča, 1909.

⁷ LUKNIŠ, M. *Jakubiany*. Bratislava: Universum, 1946.

⁸ REJNUŠ, Miloš. *Výsady města Podolínce v 13. století (z hlediska srovnávacího)*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická*. 1961, roč. X, s. [67]-76.

Problémom pravosti podolíneckej listiny⁹ a nekritickým preberaním údajov zo staršej literatúry sa zaoberal Ján Beňko.

Koncom 60-tych rokov 20. storočia vyšiel v edícii Autostop útlý sprievodca po Hrade Stará Lubovňa¹⁰ a v roku 1973 v tej istej edícii Východoslovenského vydavateľstva sprievodca po okrese Stará Lubovňa¹¹. Paradoxne, obidve publikácie určené najmä laickej verejnosti sa stali asi najcitovanejšími dokumentmi na najbližších dvadsať rokov vo všetkých študentských odborných prácach o Starej Lubovni. Oblasť regiónu Stará Lubovňa a severný Spiš vo všeobecnosti boli v centre záujmu aj poľských historikov. Zo „staršej“ poľskej historiografie nesmieme zabudnúť a za mnoho ďalších uvádzam práce Julie Radziszewskiej venované dejinám zálohovaných území i priamo hradu Stará Lubovňa¹² a ¹³ a Józefa Długosza,¹⁴ týkajúcu sa piaristického kolégia v Podolínci.

Hoci do prelomu osemdesiatych a deväťdesiatych rokov vyšlo na Slovensku len zopár dokumentov týkajúcich sa okresu Stará Lubovňa, všetky majú trvalé miesto v slovenskej historiografii. V osemdesiatych rokoch 20. storočia vyšli zásadné práce dvoch významných osobností slovenskej historickej vedy i archívnictva Jána Beňka¹⁵ a ¹⁶ a Ferdinanda Uličného¹⁷ venované dejinám osídlenia severného Slovenska, Šariša a v prípade Beňkovej štúdie¹⁸ priamo prvým písomným zmienkam o obciach v okrese Stará Lubovňa. Kým v centre pozornosti historikov v doterajšom prehľade stáli Podolínec a Stará Lubovňa,

⁹ BEŇKO, Ján. Problém pravosti podolíneckej listiny z roku 1244. In: *Slovenská archivistika*. 1968, č. 2, s. 314-329

¹⁰ VOJTAS, Jozef. *Hrad Stará Lubovňa*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1969.

¹¹ CHALUPECKÝ, Ivan a Emília GARAJOVÁ. *Stará Lubovňa a okolie*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1973.

¹² RADZISZEWSKA, Julia. Źródła do budowy i wyposażenia szesnastowiecznego zamku w Lubowli (1554-1566). In: *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*. 1973, roč. XXI, č. 1, s. 85-115.

¹³ RADZISZEWSKA, Julia. *Studia spiskie*. Katowice: Uniwersytet Śląski, 1985. ISBN 83-0083878-0

¹⁴ DŁUGOSZ, Józef. Ucznowie Kolegium pijarskiego w Podolińcu w latach 1643-1670. In: *Rocznik Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*. 1972, tom VII, s. 235-256.

¹⁵ BEŇKO, Ján. *Osídlenie severného Slovenska*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1985. 328 s.

¹⁶ BEŇKO, Ján. Najstaršie písomné doloženie obcí okresu Stará Lubovňa. In: *Nové obzory*. 1990, roč. 31, s. 19-45.

¹⁷ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1990. ISBN 80-85174-03-0

¹⁸ BEŇKO, 1990.

Ján Beňko sa v svojej štúdiu¹⁹ venuje ďalšej významnej historickej lokalite v okrese Stará Lubovňa - Plavču. V roku 1988 Ivan Chalupecký uverejňuje štúdiu²⁰ o práve konať výročné trhy udelenom Ludovítom I. Starej Lubovni a František Žifčák štúdiu²¹ k problematike ľubovnianskej mincovne z polovice 18. storočia.

So zmenou spoločenskej situácie po roku 1989 došlo z kvantitatívneho hľadiska k obrovskému nárastu publikačnej činnosti aj v oblasti histórie. Vo väčšom množstve začínajú vychádzať monografie obcí nielen od nadšených vlastivedných amatérov, ale na mnohých sa podieľajú aj renomovaní historici a aj preto je kvalita týchto publikácií z odborného hľadiska rôzna, často na nich chýbajú základné vydavateľské údaje, no v čase svojho vydania mali iste svoje opodstatnenie i ohlas u laickej verejnosti. Už v roku 1990 vyšla monografia obce Hajtovka²², v roku 1992 vyšla k 700. výročiu udelenia mestských práv útla brožúra o Podolínci²³, nasledovali monografie Lesnice²⁴, Plavča²⁵, Plavnice²⁶, Chmeľnice²⁷, Nižných Ružbách²⁸, Podolínce²⁹, Veľkého Lipní-

¹⁹ BEŇKO, Ján. Listina z roku 1301 na Plaveč. In: *Slovenská archivistika*. 1982, roč. XVI, č. 2, s. 83-93.

²⁰ CHALUPECKÝ, Ivan. Trhové privilegium pre Starú Lubovňa z roku 1364. In: *Slovenská archivistika*. 1988, roč. XXIII, č. 2, s. 54-59.

²¹ ŽIFČÁK, František. K problematike mincovne poľských starostov v Starej Lubovni. In: *Slovenská numizmatika*. 1990, roč. XI, s. 227-230. ISBN 80-224-0180-3

²² MURCKO, Michal. *Hajtovka 1427 - 1987*. Prešov: Miestny národný výbor v Hajtovke, 1990.

²³ CHALUPECKÝ, Ivan. *Mesto Podolínec : z dejín Podolínce*. Podolínec: Mesto Podolínec, 1992. ISBN 80 900413-0-2

²⁴ SMETANA, Karol a Marcel SMETANA. *Lesnica*. Lesnica: Obecný úrad, „b. r.“, 32 s.

²⁵ BALÚN, Štefan, Karol SMETANA a Marcel SMETANA. *Plaveč*. Plaveč: Obecný úrad, 1996. ISBN 80-901139-7-4

²⁶ SMETANA, Karol, Peter SPIŠÁK a Marcel SMETANA. *Plavnica*. Plavnica: Obecný úrad, [1998]. ISBN 80-968115-2-5

²⁷ KOZÁK, Štefan, Ludmila KAŇOVÁ a Štefan LICHVARČÍK. *Chmeľnica*. Chmeľnica: Obecný úrad, 2000. ISBN 80-968450-8-X

²⁸ CHALUPECKÝ, Ivan a Fabián MATAVA. *Nižné Ružbachy*. Košice: Oriens, 2002. ISBN 80-88828-25-2

²⁹ MARHEFKA, Peter. *Putovanie za históriou mesta Podolínce*. Podolínec: Mesto Podolínec, 2002. ISBN 80-968835-6-9

ka³⁰ Jakubian³¹, Sulína³². V roku 2007 vyšlo rekordných päť monografií obcí – Hniezdne³³, Nová Lubovňa³⁴, Jarabina³⁵, Malý Lipník³⁶ a Vyšné Ružbachy³⁷. Rozsiahlejšia monografia o Plavči³⁸ vyšla v roku 2009. František Dancák vydal v roku 2012 knihu o histórii obce Legnava a jej monastiera³⁹.

Anton Radič sa autorsky podieľal na monografii Kremná s podnázvom Mníšek nad Popradom, Pilňov – Hraničné⁴⁰. Zatiaľ ostatnými z celého radu publikácií o obciach v okrese Stará Lubovňa sú monografia obce Veľký Lipník⁴¹ a kniha *Utekali, aby zostali*⁴² o osudoch obyvateľov obce Chmeľnica v 20. storočí, do ktorej kapitolou o dejinách obce v rokoch 1315-1772 prispel Miroslav Števík.

Dá sa povedať, že po dlhých rokoch sa piaristi v Podolínci v slovenskej historiografii objavili až po roku 1989. Konkrétne v roku 1992 vyšiel zborník štúdií k 350. výročiu príchodu piaristov na Slovensko,⁴³ do ktorého prispeli Metoděj Zemek štúdiami *Počátky provincie střední Evropy a vznik komunity v Podolínci 1617-1662*,⁴⁴ Ján Havran *Dejiny piaristického kolégia v Podolínci*,⁴⁵

³⁰MAMRILLA, Dušan a Michal LABANT. *Veľký Lipník*. Prešov: Essox, 2003. ISBN 80-968369-4-3

³¹KUNDLA, Michal. *Jakubany: včera a dnes*. Kežmarok: ViViT, 2004. ISBN 80-88903-69-6

³²MURCKO, Michal, Monika PAVELČÍKOVÁ a Miroslav ŠTEVÍK. *Sulín*. Sulín: Obecný úrad, 2005. ISBN 80-969428-3-2

³³ROTH, Peter a kolektív. *Hniezdne*. Hniezdne: Obecný úrad, 2007. ISBN 987-80-969732-3-1

³⁴CHALUPECKÝ, Ivan, Michal MURCKO, Monika PAVELČÍKOVÁ a Miroslav ŠTEVÍK. *Nová Lubovňa*. Kežmarok: Jadro, 2007. ISBN 978-80-969622-7-3

³⁵DEREVJANÍK, Mikuláš a Žaneta ŠTEFANIKOVÁ. *Jarabina*. Kežmarok: ViViT, 2007. ISBN 978-80-89264-10-0

³⁶ŠTEFAŇÁK, Peter. *Malý Lipník*. Bratislava: Lorca, 2007. ISBN 978-80-968437-7-0

³⁷POTOČNÁ, Eva. *Kúpeľná obec Vyšné Ružbachy*. Poprad: Nakladateľstvo Region Poprad; Vyšné Ružbachy: Obecný úrad, 2007. ISBN 978-80-969344-4-7

³⁸NEMERGUT, Ján., ed., a Anton RADIČ. *Plaveč*. Plaveč: Obec Plaveč, 2009. ISBN 978-80-970169-8-2

³⁹DANCÁK, František. *Legnava a jej monastier*. Prešov: Petra, 2012. ISBN 978-80-8099-054-1

⁴⁰RADIČ, Anton a kolektív. *Kremná*. Kremná: Obecný úrad, 2012. ISBN 978-80-970933-5-8

⁴¹ŠPEŠOVÁ, Katarína. *Veľký Lipník*. Veľký Lipník: Obecný úrad, 2014. ISBN 978-80-971720-1-5

⁴²KRAFČÍKOVÁ, Marta. *Utekali, aby zostali*. Kežmarok: Miroslav Števík – Scepium, 2014. ISBN 978-80-971834-0-0

⁴³KOLLÁR, Pavol., ed. *Návrat k prameňom*. Prievidza: TEXTM, 1992. ISBN 80-85716-01-1

⁴⁴Tamže, s. 7-13.

⁴⁵Tamže, s. 51-58.

Jan Bombera *První piaristé v Podolínci*,⁴⁶ Ivan Chalupecký *K organizácii oratória piaristov v Podolínci*.⁴⁷

K regionálnej historiografii okresu Stará Lubovňa môžeme zaradiť aj publikáciu *Probstnerovci z Novej Lubovne a Jakubian*⁴⁸ Aleny Kredatusovej, ktorá sa podľa vlastných slov „vydala po stopách jedného z najvýznamnejších levočských rodov – Probstnerovcov“, rodu, ktorý od 19. storočia vlastnil majetky v Novej Lubovni a Jakubianoch.

Amantius Akimjak sa v diele *Sakrálné umenie v rímskokatolíckom farskom kostole sv. Mikuláša v Starej Lubovni*⁴⁹ venuje najmä architektúre kostola a jeho mobiliáru, ale v úvodnej kapitole podáva stručné dejiny farnosti Stará Lubovňa pričom uvádza zaujímavý predpoklad, že „farnosť Stará Lubovňa už okolo r. 1000 mohla existovať“.⁵⁰

Vydavateľstvo Matice slovenskej vydalo v roku 2011 publikáciu *Spišské renesančné zvonice*⁵¹ dvojice autorov Michaely Haviarovej a Tomáša Haviara. Autori sa v publikácii venujú opisu deviatich renesančných zvoníc na Spiši. Medzi nimi nájdeme opis zvonice v Podolínci spolu so stručným náčrtom dejín mesta.

V roku 2012 vyšla vo vydavateľstve Arte Libris knižná publikácia *Stredoveká nástenná maľba na Spiši*⁵², ktorá si dala za cieľ predstaviť odbornej i kultúrnej verejnosti najvýznamnejšie stredoveké výtvarné pamiatky na Spiši. Medzi inými aj stredoveké nástenné maľby v rímskokatolíckom Kostole nanebovzatia Panny Márie v Podolínci.

V rámci bibliografie odbornej historickej literatúry patrí význačné miesto Michalovi Murckovi, regionálnemu historikovi v tom najlepšom zmysle slova, ktorý celú svoju odbornú činnosť venoval takmer výlučne dejinám okresu Stará Lubovňa v 20. storočí. Okrem množstva článkov v periodickej tlači vydal niekoľko knižných publikácií. Okrem už spomínanej monografie Haj-

⁴⁶Tamže, s. 59-69.

⁴⁷Tamže, s. 78-79.

⁴⁸KREDATUSOVÁ, Alena. *Probstnerovci z Novej Lubovne a Jakubian*. Martin: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2002. ISBN 80-968717-0-6

⁴⁹AKIMJAK, Amantius. *Sakrálné umenie v rímskokatolíckom farskom kostole sv. Mikuláša v Starej Lubovni*. Spišská Kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 2002. ISBN 80-7142-099-9

⁵⁰Tamže, s. 9.

⁵¹HAVIAROVÁ, Michaela a Tomáš HAVIAR. *Spišské renesančné zvonice*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2011. ISBN 978-80-8115-054-8

⁵²TOGNER, Milan a Vladimír PLEKANEC. *Stredoveká nástenná maľba na Spiši*. Bratislava: Arte Libris, 2012. 383 s. ISBN 978-80-97121-40-2

tovky,⁵³ sa podieľal na monografiách obcí Sulín⁵⁴ a Nová Lubovňa.⁵⁵ Jednou z jeho prvých kníh bol *Historický slovník obcí okresu Stará Lubovňa I. a II. časť*.⁵⁶ Vo svojich knižných publikáciách sa zoberá spoločensko-politickým vývojom a hospodárskymi pomermi okresu Stará Lubovňa. Tak je tomu v publikácii venujúcej sa rokom 1918-1938,⁵⁸ ktorá vyšla v roku 1992 a bola určená najmä učiteľom regionálnej histórie a jej rozšírenú, alebo úplnú podobu vydalo Lubovnianske múzeum v roku 2012.⁵⁹ Publikácia venovaná spoločenskej i hospodárskej situácii v okrese okresu Stará Lubovňa počas trvania 2. svetovej vojny sa dočkala tiež dvoch vydaní. Prvé vydanie vyšlo v roku 1993⁶⁰ a druhé v roku 2001.⁶¹ V nasledujúcej knihe sa venoval dejinám okresu od skončenia vojny po rok 1948.⁶² Ďalšie jeho publikácie sa týkajú výstavby a fungovaniu železnice na trati Podolínec – Plaveč – Orlov⁶³ a dejinám, dnes už v pôvodnej podobe zaniknutých, Lubovnianskych kúpeľov.⁶⁴

V lete roku 1992 sa v Podolíci zišlo ustanovujúce Valné zhromaždenie Spišského dejepisného spolku, ktorý nadväzuje na tradície Spišského dejepisného spolku, ktorý svoju činnosť vyvíjal v rokoch 1883 až 1946. V Stanovách Spišského dejepisného spolku je medzi úlohami „podľa možnosti vydávať tlačový orgán s názvom: *Z minulosti Spiša*“⁶⁵, ktorý sa stal významným publikač-

⁵³Hajtovka, 1990.

⁵⁴Sulín, 2005.

⁵⁵Nová Lubovňa, 2007.

⁵⁶MURCKO, Michal. *Historický slovník obcí okresu Stará Lubovňa. Časť I.: Č-M.* Prešov: Metodické centrum, 1995. ISBN 80-8045-008-0

⁵⁷MURCKO, Michal. *Historický slovník obcí okresu Stará Lubovňa. Časť II.: N-V.* Prešov: Metodické centrum, 1995. ISBN 80-8045-009-9

⁵⁸MURCKO, Michal. *Spoločenské a politické pomery v okrese Stará Lubovňa v rokoch 1918-1938.* Prešov: Metodické centrum, 1992. ISBN 80-85410-46-X

⁵⁹MURCKO, Michal. *Okres Stará Lubovňa v rokoch 1918 - 1938.* Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2012. ISBN 978-80-970021-8-3

⁶⁰MURCKO, Michal. *Okres Stará Lubovňa v rokoch 1938 - 1945.* Prešov: Metodické centrum, 1993. ISBN 80-85410-66-4

⁶¹MURCKO, Michal. *Okres Stará Lubovňa v rokoch 1938 -1945.* Prešov: Voma, 2001. ISBN 80-968620-1-4

⁶²MURCKO, Michal. *Okres Stará Lubovňa v rokoch 1945 - 1948.* Prešov: Podnik výpočtovej techniky, 1997. ISBN 80-88859-10-7

⁶³MURCKO, Michal. *Železnica Podolínec – Plaveč – Orlov 1966 – 1996.* Prešov: Metodické centrum, 1997.

⁶⁴MURCKO, Michal. *Kúpele Nová Lubovňa.* Prešov: Metodické centrum, 1998.

⁶⁵Stanovy Spišského dejepisného spolku. In: *Z minulosti Spiša.* 1993, roč. I, s. 27.

ným priestorom spišskej regionálnej historiografie. Už v prvom ročníku vyšiel článok Jána Beňka⁶⁶ venovaný dejinám Podolínce do začiatku 15. storočia.

Začiatkom októbra 1999 sa na hrade Lubovňa konala vedecká konferencia na tému: Hrad Lubovňa a mesto Stará Lubovňa v dejinách Spiša. Ako tlačový výstup konferencie vyšiel separát dvojčísła Ročenky Spišského dejepisného spolku za roky 1999/2000 so samostatným obalom s titulom: *Z dejín Starej Lubovne*⁶⁷ na vydání ktorého sa podieľalo aj Lubovnianske múzeum a Mesto Stará Lubovňa. Separát obsahuje štúdie a články Miroslava Števíka a najstarším zobrazení horného Spiša na mapách⁶⁸, pokus o rekonštrukciu podoby hradu Lubovňa⁶⁹ autorov Miroslava Števíka a Jozefa Česlu. Peter Roth sa venuje datovaniu založenia hradu na základe archeologického výskumu.⁷⁰ Virgínia Mislovičová sa vo svojej štúdií zaoberá jedným z mála dochovaných archívnych dokumentov z Mestského magistrátu – mestskou knihou z rokov 1513-1583.⁷¹ „Veľkému ohňu“ v Starej Lubovni z roku 1639 sa v svojom článku venuje Pavol Mišenko.⁷² Príspevky k novším dejinám okresu predstavujú práce Michala Murcka⁷³ o formovaní slovensko-poľskej hranice po druhej svetovej vojne a Petra Zmátla o spolковой činnosti a školstve v meste Stará Lubovňa v počas trvania predvojnovnej Československej republiky.⁷⁴

⁶⁶BEŇKO, Ján: K počiatkom a mestskému vývoju Podolínce. In: *Z minulosti Spiša.* 1993, roč. I, s. 17-26.

⁶⁷CHALUPECKÝ, Ivan., ed. *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001, roč. VII-VIII. ISBN 80-966964-6-7

⁶⁸ŠTEVÍK, Miroslav. Najstaršie mapové zobrazenie horného Spiša. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. s. 29 -50. ISBN 80-966964-6-7

⁶⁹ŠTEVÍK, Miroslav a Jozef ČESLA. Pokus o rekonštrukciu hradu Lubovňa na základe popisu z roku 1564. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. s. 51-62. ISBN 80-966964-6-7

⁷⁰ROTH, Peter. Otázky k najstarším dejinám hradu Lubovňa vo svetle archeologického výskumu. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. s.63-72. ISBN 80-966964-6-7

⁷¹MISLOVIČOVÁ, Virgínia. Súdna právomoc Starej Lubovne v zrkadle najstaršej mestskej knihy. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. S 73-90. ISBN 80-966964-6-7

⁷²MIŠENKO, Pavol. Požiar mesta Stará Lubovňa v roku 1639. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. s. 91-94. ISBN 80-966964-6-7

⁷³MURCKO, Michal. Vznik Československa a okres Stará Lubovňa. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. s. 143-158. ISBN 80-966964-6-7

⁷⁴ZMÁTLO, Peter. Z kultúrno-spoločenskej činnosti spolkov a škôl v okrese Stará Lubovňa v rokoch predmníchovskej ČSR 1918-1938. In: *Z minulosti Spiša.* Levoča: Spišský dejepisný spolok Levoča, 2001. s. 159-210. ISBN 80-966964-6-7

V XII. ročníku *Ročenky* vyšiel článok Ludovíta Kaletu⁷⁵ národnostných pomeroch v Podolínci na začiatku 20. storočia a o činnosti Slovenskej ľudovej besedy v Podolínci od jej vzniku v roku 1920.

Zaujímavú publikáciu⁷⁶ vydalo v roku 2005 Mesto Stará Lubovňa. Autori Miroslav Števík, Michaela Timková a Vladimír Dlugolinský v textovej ale najmä obrazovej časti zhromaždili dobové pohľadnice, fotografie z rodinných archívov i fotografií zo súčasnosti, ktoré majú iste svoju výpovednú hodnotu aj pre odbornú verejnosť.

Pri príležitosti 370. výročia príchodu piaristov a 90. výročia príchodu redemptoristov do Podolíncu vyšla monografia o pôsobení týchto dvoch reholí v Podolínci.⁷⁷ Prvú časť – prehľad dejín piaristického kolégia v rokoch 1642-1919 napísal Miroslav Števík a Martin Macko v časti druhej približuje čitateľom tri obdobia (1922-1927; 1940-1950 a posledné od roku 1990) pôsobenia rehole redemptoristov v Podolínci.

Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi sa v roku 2012 vrátilo k vydávaniu vlastivedného zborníka *Spiš* v jeho 6. časti sa objavili dva príspevky svojou tematikou prináležiace do historiografie okresu Stará Lubovňa. Pokus mladého poľského historika Roberta Jopa⁷⁸ o novú interpretáciu podolíncekej listiny z roku 1244, ktorej pravosť spochybnil Ján Beňko vo vyššie uvádzanej štúdiu z roku 1968 a štúdiu Miroslava Števíka⁷⁹ o osídlení panstiev Lubovňa a Plaveč s dôrazom na vznik osady Litmanová na základe donácie, ktorou „podaroval šľachticom Václavovi a Tomášovi, synom Pavla z Petrovenca, Ludovít Veľký kus lesa z lubovnianskeho hradného panstva na založenie novej dediny.“⁸⁰

Samostatnú pozornosť si zaslúži publikačná činnosť pracovníkov Lubovnianskeho múzea a vydateľská činnosť Lubovnianskeho múzea ako prirodzeného centra historického a etnografického výskumu v regióne Stará Lubovňa. Okrem množstva dokumentov slúžiacich na propagáciu múzea, muzeálnych zbierok, súčasného stavu poznania dejín regiónu i vlastného

⁷⁵KALETA, Ludovít. Slovenská ľudová beseda v Podolínci. In: *Z minulosti Spiša*. Levoča: Spišský dejepisný spolok, 2004, roč. XII, s. 165-176. ISBN 80-966964-9-1

⁷⁶ŠTEVÍK, Miroslav, Michaela TIMKOVÁ a Vladimír Dlugolinský. *Stará Lubovňa v premenách storočí*. Stará Lubovňa: Mesto Stará, 2005. ISBN 80-969589-0-9

⁷⁷ŠTEVÍK, Miroslav a Martin Macko. *Kláštor v Podolínci*. Kláštor v Podolínci. Bratislava: Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2013. ISBN 978-80-89342-41-2

⁷⁸JOP, Robert. Dokument Boleslawa Wstydlwego dla Podolíncu z 1244 r. In: *Spiš vlastivedný zborník 6*. Spišská Nová Ves: Múzeum Spiša, 2012. s. 60-81. ISBN 978-80-85173-07-9

⁷⁹ŠTEVÍK, Miroslav. Zakladacia listina Litmanovej v kontexte donácií pozemkových majetkov Ludovíta Veľkého na hradných panstvách Lubovňa a Plaveč v polovici 14. storočia. In: *Spiš vlastivedný zborník 6*. Spišská Nová Ves: Múzeum Spiša, 2012. s. 82-91. ISBN 978-80-85173-07-9

⁸⁰Tamže, s. 88.

výskumu výskumu, vydalo Lubovnianske múzeum niekoľko publikácií, určených širšej odbornej verejnosti i laikom, ktorým právom patrí významné miesto v historiografii okresu Stará Lubovňa. Ešte v roku 1987⁸¹ vyšla kniha o hrade Lubovňa autorov Ivana Chalupeckého a vtedajšieho riaditeľa Okresného vlastivedného múzea Marcela Smetanu.

Pri príležitosti 45. výročia založenia Lubovnianskeho múzea, múzeum zorganizovalo vedeckú konferenciu. Príspevky, ktoré odzneli na tejto konferencii boli publikované v zborníku *K stredovekým dejinám Spiša*⁸² z roku 2003. Zborník zostavil Miroslav Števík a nájdeme v ňom referáty Miroslava Števíka *Najstaršie názvy a písomné doloženie, polohy a vývoj zaniknutých osád severovýchodného Spiša v neskorom stredoveku (1250-1526)*⁸³, pričom severovýchodom Spiša myslí územie na sever a východ od Spišskej Belej až po hranicu Šariša a *Pokus o rekonštrukciu hradu v Podolínci na základe popisu z roku 1765 a jeho porovnanie s popisom z polovice 16. storočia*⁸⁴ (spoluautor výtvarník Jozef Česla ml.). Dejín Podolíncu sa týka aj príspevok Michaely Timkovej *Hrad Podolínc*,⁸⁵ v ktorom sa zaoberá práve architektúrou budovy dnešného Mestského úradu v Podolínci.

V roku 2004 sa autori Miroslav Števík a Michaela Timková podieľali na publikácii o Červenom kláštore⁸⁶: *Červený (Lechnický) kláštor*⁸⁷. V roku 2005 tá istá dvojica autorov vydala relatívne rozsiahlu publikáciu *Dejiny hradu Lubovňa*⁸⁸ zaoberajúca sa nielen dejinami hradu Lubovňa a mesta Stará Lubovňa, ale aj architektonickým vývojom hradu a urbanistickým rozvojom mesta Stará Lubovňa.

⁸¹Chalupecký, Ivan a Marcel SMETANA. *Hrad Lubovňa*. Martin: Osveta, 1987. 111 s.

⁸²ŠTEVÍK, Miroslav., ed. *K stredovekým dejinám Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2003. ISBN 80-968890-2-8

⁸³Tamže s. 83-114.

⁸⁴Tamže s. 135-150.

⁸⁵Tamže s. 151-156.

⁸⁶Červený kláštor z hradiska územno-správneho členenia Slovenska nepatrí do okresu Stará Lubovňa, ale v dobe vydania publikácie patrilo múzeum v Červenom kláštore do správy Lubovnianskeho múzea.

⁸⁷ŠTEVÍK, Miroslav a Michaela TIMKOVÁ. *Červený (Lechnický) kláštor*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2004. ISBN 80-969098-5-1

⁸⁸ŠTEVÍK, Miroslav a Michaela TIMKOVÁ. *Dejiny hradu Lubovňa*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2005. ISBN 80-969234-1-2

Publikácia *Z dejín osídlenia a verejnej správy stredovekého Spiša*⁸⁹, ktorej autorom je Miroslav Števík je síce primárne určená predovšetkým učiteľom dejepisu a zemepisu na základných a stredných školách, ale obsahuje rozsiahly súpis použitých prameňov a literatúry k dejinám osídlenia Slovenska a Spiša v stredoveku.

Podolíneec sa v dňoch 20. a 21. mája 2005 stal hosťiteľom účastníkov ďalšej vedeckej konferencie organizovanej Lubovnianskym múzeom. Spoluorganizátormi konferencie boli Katedra slovakistiky ústavu slavistiky a strednej Európy katolíckej univerzity Petra Pazmánya v Pílišskej Čabe, Muzeum Okręgowe v Nowom Saczi a aj Spišský dejepisný spolok. Z konferencie *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša* vyšiel v nasledujúcom roku zborník.⁹⁰

Na konferencii odznelo a neskôr v zborníku vyšlo niekoľko príspevkov, ktoré sa týkali dejín Podolínce, Hniezdneho i Starej Lubovne.

Hneď prvý článok⁹¹ dvojice autorov Ludovíta Kaletu a Miroslava Števíka na základe písomných dokladov o existencii cechov, hovorí o ich fungovaní a organizácii od obdobia poľského zálohu až do zrušenia remeselných cechov v roku 1872. Michaela Timková sa vo svojom príspevku⁹² zaoberá stavebným vývojom a architektúrou sakrálnych stavieb, niektorých sekulárnych stavieb i mestského opevnenia. Jozefskému mapovaniu horného Uhorska 1769-1785 sa venuje Bohuš Klein⁹³. V svojom príspevku uvádza opis Podolínce, Holumnice a Lomničky práve z Prvého vojenského mapovania Uhorska s poukázaním na obrovskú výpovednú hodnotou tohto mapovania aj pre súčasnú historiografiu. Maria Marcinowska a Mirosław Marcinowski vo svojom článku⁹⁴ osvetľujú vznik výstavy i katalógu⁹⁵ venovaného pamiatkam zachovaným

⁸⁹ŠTEVÍK, Miroslav. *Z dejín osídlenia a verejnej správy stredovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2005. ISBN 80-969634-0-4

⁹⁰ŠTEVÍK, Miroslav, ed. *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. ISBN 80-969234-3-9

⁹¹ŠTEVÍK, Miroslav a Ludovít KALETA, Ludovít. Cechy a remeslá v Podolínci, Hniezdom a Starej Lubovni. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 15-44. ISBN 80-969234-3-9

⁹²Timková, Michaela: K urbanizmu a architektúre mesta Podolíneec. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 45-50. ISBN 80-969234-3-9

⁹³Klein, Bohuš: Pramenné hodnota Prvého vojenského mapovania pre historickú geografiu Spiša (Podolínce) v 2. polovici 18. storočia. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 89-102 ISBN 80-969234-3-9

⁹⁴Marcinowska, Maria; Marcinowski, Miroslav: Latinský rukopis a maďarské literárne texty ako pramene pre zostavenie súpisu obrazov z piaristického kláštora v Podolínci. *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 111-122. ISBN 80-969234-3-9

⁹⁵*Pijarzy-Piaristi*. Nowy Sącz: Muzeum okręgowe v Nowym Sączu, 2004. ISBN 83-916869-8-1

z piaristického kolégia v Podolínci a latinským a maďarským zdrojom pre zoznam obrazov z kolégia. Cirkevný spor, ktorého výsledkom bola pápežská listina Gregora IX. z roku 1235 a osoby svedkov v tomto spore sú objektom záujmu Ryszarda Grezsika v jeho príspevku.⁹⁶ V zborníku sú aj dva príspevky Miroslava Števíka. V prvom z nich rozoberá geografické hranice chotára Podolínce⁹⁷ do roku 1330 a v druhom,⁹⁸ časť inventára⁹⁹ popisujúceho Lubovniansky hrad, ktorý vyhotovili okolo roku 1556 a uložený je v archíve vo Varšave.

Posledným príspevkom, ktorý je v tomto zborníku zameraný na predmet nášho záujmu je materiál Františky Marcinovej o správe mesta Hniezdne a jeho richtároch.¹⁰⁰ Michal Murcko¹⁰¹ sa vo svojom článku o formovaní slovensko-poľskej hranice po druhej svetovej vojne zaoberá situáciou v okrese Stará Lubovňa len okrajovo.

K výnimočným publikáciami nielen z pohľadu odbornej, ale aj laickej verejnosti,¹⁰² patrí katalóg *Matysovské ikony*¹⁰³. Autorka, Monika Pavelčíková, sa v odbornom texte katalógu venuje histórii ikon zo 17. storočia a obsahuje aj popis barokového ikonostasu z 2. polovice 18. storočia v drevenom kostolíku z obce Matysová, ktorý je dnes súčasťou národopisnej expozície v podhradí.

Jednou z aktivít medzinárodného projektu Historické poznanie ako predpoklad prehlbovania spišského regionálneho povedomia v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 -2013 bolo vy-

⁹⁶GRZESIK, Ryszard. Niekoľko slov o pápežskej listine z roku 1235. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 150-159. ISBN 80-969234-3-9

⁹⁷ŠTEVÍK, Miroslav. Vývoj hraníc Podolínce do roku 1330. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 160-169. ISBN 80-969234-3-9

⁹⁸ŠTEVÍK, Miroslav. Najstarší zachovaný popis hradu Lubovňa z polovice 16. storočia (okolo roku 1556). In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 244-265. ISBN 80-969234-3-9

⁹⁹*Inventarz Zamkow starosthwa Spiskiego wielie ich iesth A iakie Budowanie w nich k themu iako velie a czego czo iesth*

¹⁰⁰MARCINOVÁ, Františka. Richtári mesta Hniezdne. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 266-285 ISBN 80-969234-3-9

¹⁰¹MURCKO, Michal. Stanovenie slovensko-poľskej hranice po druhej svetovej vojne. In: *K dejinám Podolínce a novovekého Spiša*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2006. s. 286-300. ISBN 80-969234-3-9

¹⁰²Katalóg získal v roku 2015 v súťaži Regionaliáda organizovanej Lubovnianskou knižnicou Cenu čitateľa.

¹⁰³PAVELČÍKOVÁ, Monika. *Matysovské ikony*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2010. ISBN 978-80-970021-4-5

danie publikácie Sedem storočí hradov Lubovňa a Dunajec.¹⁰⁴ Na čitateľsky veľmi príťažlivej knihe, ktorá zvíťazila v súťaži Najkrajšia kniha a propagačný materiál o Slovensku za rok 2011 sa podieľali aj fotografi Jozef Česla a Krzysztof Mazur.

V roku 2011 Lubovnianske múzeum vydalo zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa konala 25.-27. septembra 2009 v Žakovciach.¹⁰⁵

V zborníku predstavili Piotr Wierzbicki a Beata Wierzbicka dosiaľ nepublikované a zosumarizovali už publikované materiály k hradom Lubovňa a Podolínec zo 16. a 17. storočia¹⁰⁶ a Filip Fetko predstavuje opis hradu Lubovňa z pera podporučníka a inžiniera Franza von Paulleti z roku 1773.¹⁰⁷

Súhrnný súpis majiteľov hradu Lubovňa od 13. storočia po rok 1944, keď panstvo opustil jeho posledný súkromný majiteľ Ján Zamojský, podáva autorský kolektív Dalibor Mikulík, Monika Pavelčíková a Miroslav Števík v publikácii *Šľachtické rody na hrade Lubovňa*.¹⁰⁸

Ďalšou významnou platformou na publikovanie výsledkov vedeckej a výskumnej činnosti v oblasti histórie sa stali *Sandecko-spišské zošity* vychádzajúce v spolupráci Lubovnianskeho múzea v Starej Lubovni a Oblastného múzea v Novom Sączu. *Zošity* začali vychádzať vychádzať v roku 2006 a hoci ich prvé číslo bolo venované predovšetkým etnografickým témam, už v druhom čísle nachádzame rozsiahly článok Piotra Wierzbického¹⁰⁹ o vzdelávaní poľskej šľachty na podolínskom kolégiu, o jej početnosti i študijných predmetoch na prelome 17. a 18. storočia a materiál Beaty Wierzbickej¹¹⁰ o návštevnosti toho istého kolégia v rokoch 1686-1717 pričom vyvodzuje záver, že v uvedených

rokoch na kolégiu študovalo 6573 študentov. Obidvaja autori doplnili svoje texty tabuľkami i grafmi.

Tretí zväzok uvádza článok Tadeusza M. Trajdosza¹¹¹, v ktorom predstavuje spoločenskú situáciu v stredoveku, ktorá viedla k udeleniu privilégií trom slobodným kráľovským mestám – Podolíncu, Starej Lubovni a Hniezdnemu. Dejinám hradu Lubovňa v 18. storočí, keď sa zmenilo nielen administratívne centrum zálohu, ktoré sa presunulo do kaštiela pod hradom, bola naplánovaná veľká baroková prestavba hradu, ale najmä celý Spišský záloh skončil a pri tej príležitosti došlo k podrobnému popisu hradu i podhradia, sa venuje Filip Fetko.¹¹² Na osudy hradu Lubovňa a jeho majiteľov, tentoraz v storočí 19., sa sústredil Dalibor Mikulík¹¹³ v 4. zväzku *Zošitov*. K článkom s historickou tematikou môžeme zaradiť aj *Históriu výroby modrotlače v Starej Lubovni* Moniky Pavelčíkovej.¹¹⁴ Autorka približuje najstaršie archívne dokumenty viažuce sa k výrobe modrotlače v Starej Lubovni, históriu i technológiu remesla v Starej Lubovni. *Knihu testamentov Starej Lubovne z rokov 1660-1747* (vrátane plného znenia testamentov i pokusu o zostavenie „životopisov“ jednotlivých testátorov) ako jeden z mála zachovaných pramenných materiálov predstavuje Františka Marcínová¹¹⁵ v tom istom zväzku *Zošitov*. Z roku 1769 pochádza jedno z najdetajnejších mapovaní územia spišského zálohu Seegera von Durrenberga. Jej pramennou hodnotou sa zaoberá vo svojom rozbere Filip Fetko.¹¹⁶

V piatom zväzku tohto periodika nájdeme tri príspevky k našej problematike. Drobné sakrálne stavby, kaplnky a kríže v okrese a ich patroniáciá, vznik a architektúru popisuje v svojom príspevku Monika Pavelčíková.¹¹⁷ Do

¹⁰⁴ ŠTEVÍK, Miroslav a Tadeusz M. TRAJDOS. *Sedem storočí hradov Lubovňa a Dunajec*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2011. ISBN 978-80-970021-6-9

¹⁰⁵ ŠTEVÍK, Miroslav., ed. *Spiš v 12. a 13. storočí*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2011. ISBN 978-80-970021-3-8

¹⁰⁶ WIERZBICKI, Piotr a Beata WIERZBICKA. Zamki Spisza i pogranicza w lustracjach z XVI i XVII w odniesieniu do zapisów średniowiecznych, ze szczególnym uwzględnieniem Lubowli oraz Podolińca. In: *Spiš v 12. a 13. storočí*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2011. s. 255-297. ISBN 978-80-970021-3-8

¹⁰⁷ FETKO, Filip. Lubovniansky hrad na konci spišského zálohu. In: *Spiš v 12. a 13. storočí*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2011. s. 315-324. ISBN 978-80-970021-3-8

¹⁰⁸ MIKULÍK, Dalibor, Monika PAVELČÍKOVÁ a Miroslav ŠTEVÍK. *Šľachtické rody na hrade Lubovňa*. Stará Lubovňa: Lubovnianske múzeum, 2012. ISBN 978-80-971032-1-7

¹⁰⁹ WIERZBICKI, Piotr. Szlachta w kolegium oo. Pijarów w Podolińcu (1699–1711). In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 2., 2007. s. 38-70. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹⁰ WIERZBICKA, Beata. Zagadnienie frekwencji w kolegium oo. Pijarów w Podolińcu (1686–1717). In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 2., 2007. s. 96-100. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹¹ TRAJDOSZ, Tadeusz M. Przywileje Podolińca, Starej Lubowli i Gniazd w średniowieczu. In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 3., 2008. s. 102-115. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹² FETKO, Filip. Kapitola k dejinám hradu Lubovňa v 18. storočí. In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 3., 2008. s. 131-135. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹³ MIKULÍK, Dalibor. Hrad Lubovňa v 19. storočí (Uhorský štát, Juraj Félix Raisz – Lubovári, mesto Stará Lubovňa, Andrej Zamojski – majitelia hradu Lubovňa). In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 4., 2009. s. 89-96. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹⁴ PAVELČÍKOVÁ, Monika. História výroby modrotlače v Starej Lubovni. In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 4., 2009. s. 74-88. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹⁵ MARCÍNOVÁ, Františka. Kniha testamentov Starej Lubovne 1660-1747 – 1. časť. In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 4., 2009. s. 107-125. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹⁶ FETKO, Filip. Mapové zobrazenie Seegera von Durrenberga a jeho pramenná hodnota pre novoveké dejiny Spiša so zreteľom na Starú Lubovňu. In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 4., 2009. s. 126-129. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹⁷ PAVELČÍKOVÁ, Monika. Patroniácia drobných sakrálnych stavieb v oblasti Starej Lubovne. In: *Sandecko-spišské zošity*. Zväzok 5., 2010. s. 37-42. ISBN 978-83-89989-15-4

politickej situácie v Uhorsku a Poľsku na sklonku 16. storočia nás vo svojom príspevku o Sebastiánovi Lubomírskom uvádza Filip Fetko¹¹⁸ a Františka Marcínová¹¹⁹ nás zoznamuje s pohľadom na dejiny každodennosti v už vyššie spomínanej Knihe testamentov Starej Lubovne.

Po napadnutí poľského kráľovstva švédskymi vojskami padlo rozhodnutie previezť a ukryť poľský kráľovský poklad aj s korunovačnými klenotmi na hrade Lubovňa. Túto významnú kapitolu v dejinách hradu približuje čitateľom Dalibor Mikulík.¹²⁰ Dominante expozície ľudovej architektúry v lubovnianskom podhradí – drevenému kostolíku sv. Michala Archanjela z Matysovej a popisu umeleckých pamiatok v jeho interiéri venovala svoj článok Monika Pavelčíková.¹²¹ Druhú časť analýzy *Knihy testamentov Starej Lubovne* publikuje v 6. zväzku Františka Marcínová,¹²² tretia časť¹²³ článku bola uverejnená v 7. a štvrtá¹²⁴ v 8. zväzku *Zošitov*. V tom istom zväzku sa nachádza článok Petra Žarnovského¹²⁵ o najstarších písomných zmienkach o kaplnke zasvätenej sv. Michalovi, o jej stavebnom vývoji a umeleckej výzdobe. Materiál Moniky Pavelčíkovej¹²⁶ je síce venovaný expozícii hradného pivovaru, ale prináša cenné informácie z dejín pivovarníctva na hrade Lubovňa.

Nateraz ostatný, 8. zväzok, prináša hneď niekoľko článkov k dejinám okresu Stará Lubovňa. Prvý predstavuje najnovšie poznatky a pohľad Ferdinanda

Uličného¹²⁷ na najstaršie dejiny mesta Podolíne, dejiny farnosti i mestské privilégia slobodného kráľovského mesta. O kus v čase dopredu nás prenáša Eduard Lainz¹²⁸, ktorý spracoval tematiku poľskej kuriárskej služby a ilegálneho odboja v rokoch 1939-1944 na území okresu Stará Lubovňa. Téma sa venuje aj v samostatnej publikácii vydanej Mestom Stará Lubovňa v rámci projektu Spomienky na slovensko-poľské kuriárske chodníčky.¹²⁹ Dejiny farnosti Stará Lubovňa prezentuje cez inventarizácie (1611,1639,1648,1665,1674,1690) majetku farnosti v 17. storočí Peter Žarnovský.¹³⁰ Ďalšie tri¹³¹ materiály v periodiku hovoria síce o zbierkovom fonde Lubovnianskeho múzea a neskorogotickej monštrancii z kostola sv. Mikuláša v Starej Lubovni, ale z hľadiska ich historickej hodnoty si zaslúžia pozornosť nielen odbornej, ale i laickej verejnosti.

Odborní pracovníci Lubovnianskeho múzea pravidelne publikujú výsledky svojej práce okrem regionálnych novín i v zborníku *Almanach Muszyna*. Keďže ide o periodikum určené širokej verejnosti a väčšina tém sa už objavila v niektorých už zmienených štúdiách a materiáloch, zoznam článkov zodpovedajúcich našej problematike uverejnených vo všetkých doterajších ročníkoch je uvedený pod čiarou.¹³² Nájdeme tu aj články poľských historikov

¹¹⁸ FETKO, Filip. K prvému starostovi z rodu Lubomírskych Sebastiánovi. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 5., 2010. S.60-63. ISBN 978-83-89989-15-4

¹¹⁹ MARCINOVÁ, Františka. Pohľad na odraz dejín každodennosti v Knihe testamentov Starej Lubovne 1660-1747. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 5., 2010. S.64-66. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁰ MIKULÍK, Dalibor. Poľské korunovačné klenoty na hrade Lubovňa v rokoch 1655-1661 (kráľovský poklad ukrytý na uhorsko-poľskom pohraničí). In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 6., 2011. S. 26-31. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²¹ PAVELČÍKOVÁ, Monika. Významné pamiatky východného obradu zachované v drevenom kostolíku sv. Michala Archanjela z Matysovej. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 6., 2011. S. 37-43. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²² MARCINOVÁ, Františka. Kniha testamentov Starej Lubovne 1660-1747 - 2. časť. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 6., 2011. S. 54-62. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²³ MARCINOVÁ, Františka. Kniha testamentov Starej Lubovne 1660-1747 - 3. časť. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 7., 2012-2013. s. 17-26. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁴ MARCINOVÁ, Františka. Kniha testamentov Starej Lubovne 1660-1747 - 4. časť. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 8., 2014. s. 133-141. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁵ ŽARNOVSKÝ, Peter. Kaplnka na hrade Lubovňa. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 7., 2012-2013. s. 46-50. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁶ PAVELČÍKOVÁ, Monika. Hradný pivovar. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 7., 2012-2013. s. 79-82. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁷ ULIČNÝ, Ferdinand. Dejiny Podolíne do polovice 14. storočia. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 8., 2014. s. 18-25. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁸ LAINZ, Eduard. Poľská kuriárska služba a ilegálny odboj v okrese Stará Lubovňa 1939-1944. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 8., 2014. s. 18-25. ISBN 978-83-89989-15-4

¹²⁹ VARCHOLOVÁ, Miriama a Eduard LAINCZ. *Spomienky na slovensko-poľské kuriárske chodníčky*. Stará Lubovňa: Mesto Stará Lubovňa, [2013]. ISBN 978-80-971586-9-9

¹³⁰ ŽARNOVSKÝ, Peter. Inventarizácie farnosti Stará Lubovňa v 17. storočí. In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 8., 2014. s. 97-103. ISBN 978-83-89989-15-4

¹³¹ NOVOTNÁ, Mária. Oltáre hradnej kaplnky v Starej Lubovni. s. 41-50; ŽARNOVSKÝ, Peter. Chladné zbrane v zbierkovom fonde Lubovnianskeho múzea – hradu v Starej Lubovni. s.51-56; ONDREJ, Jakub. Skvost liturgických pamiatok. Neskorogotická monštrancia z Kostola sv. Mikuláša v Starej Lubovni. s. 96 In: *Sanddecko-spišské zošity*. Zväzok 8., 2014. ISBN 978-83-89989-15-4

¹³² TRAJDOS, Tadeusz M. Z dziejów Kołaczkowa na Spiszu, cz. 1. In: *Almanach Muszyny 2003*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2003. s. 5-15. ISSN 1234-6276 TRAJDOS, Tadeusz M. Z dziejów Kołaczkowa na Spiszu, cz. 2. In: *Almanach Muszyny 2004*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2004. s. 37-57. ISSN 1234-6276 TRAJDOS, Tadeusz M. O początkach rodziny Kolaczekowskich. In: *Almanach Muszyny 2004*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2004. s. 58-66. ISSN 1234-6276 ŠTEVÍK, Miroslav. Pamätné tabule spišských starostov Lubomírskych na Lubovnianskom a Podolínskom hrade. In: *Almanach Muszyny 2006*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2006. s. 123-129. ISSN 1234-6276 FETKO, Filip. Popis Lubovnianskeho podhradía na mape majora Botschecka z konca 18. storočia. In: *Almanach Muszyny 2008*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2008. s. 57-64. ISSN 1234-6276 WIERZBICKI, Piotr. Mieszkańcy „państwa muszyńskiego“ uczniami kolegiu, podolinieckiego w latach 1699-1711. In: *Almanach Muszyny 2008*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej,

Tadeusa M. Trajdosa a Piotra Wierzbického tematikou zviazané s okresom Stará Lubovňa.

Posledný dokument, na ktorý chcem upozorniť je materiál¹³³ Františky Marcinovej, v ktorom sa zaoberá vyberanými knihami z *Magistrátu mesta Podolínec* z pohľadu diplomatiky, pomocnej vedy historickej.

Z uvedenej bibliografie vyplýva, že historická spisba o regióne Stará Lubovňa je v porovnaní s 20. storočím, najmä v posledných pätnástich rokoch mimoriadne bohatá. Dôvodov môže byť, samozrejme, viacero. Dôležité však je, že v knihovníckej praxi však už niekoľko rokov sledujeme zvýšený záujem laickej verejnosti o regionálnu históriu aj vďaka produkcii odbornej i populárno-náučnej literatúry, ktorá približuje výsledky historického výskumu širšiemu publiku.

2008. s. 105-109. ISSN 1234-6276 ŠTEVÍK, Miroslav. Hrad Lubovňa a mesto Podolínec na fotografiách neznámeho poľského fotografa. In: *Almanach Muszyny 2009*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2009. s. 109-117. ISSN 1234-6276 FETKO, Filip. Nevojenské osadenstvo na Lubovnianskom hrade v novoveku. Časť 1. Kuchár, pekář, pivovarník a pálenčiar. In: *Almanach Muszyny 2009*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2009. s. 125-130. ISSN 1234-6276 FETKO, Filip. Nevojenské osadenstvo na Lubovnianskom hrade v novoveku. Časť 2. In: *Almanach Muszyny 2010*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2010. s. 109-113. ISSN 1234-6276 MAREK, Miloš. Plavci v Plavči? O prítomnosti Plavcov (Kumánov) na severe Šariša. In: *Almanach Muszyny 2010*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2010. s. 203-215. ISSN 1234-6276 FETKO, Filip. K niektorým aspektom obchodných aktivít Lubovnianskeho hradu v období novoveku. In: *Almanach Muszyny 2011*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2011. s. 95-101. ISSN 1234-6276 ŠTEVÍK, Miroslav. Hajtovka a Hajtovky. In: *Almanach Muszyny 2011*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2011. s. 103-107. ISSN 1234-6276 ŠTEVÍK, Miroslav. Gorzelnia pod Lubowelskim Zamkiem. In: *Almanach Muszyny 2011*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2011. s. 47-53. ISSN 1234-6276 ŠTEVÍK, Miroslav. K vývoju sídelných pomerov na území spišského zálohu v rokoch 1412-1772. In: *Almanach Muszyny 2013*. Muszyna: Towarzystwo Miłośników Ziemi Muszyńskiej, 2013. s. 29-38. ISSN 1234-6276

¹³³ MARCINOVÁ, Františka. Knihy mestskej samosprávy a mestského súdu z Podolínce v rokoch 1600-1800 z pohľadu diplomatiky. In: DOMENOVÁ, Marcela., ed. *Z dejín knižnej kultúry východného Slovenska II*. Prešov: Štátna vedecká knižnica, 2011. S. 96- ISBN 978-80-85734-89-8